

Nr 19

Utlåtande i anledning av motioner om överförande till de allmänna domstolarna av ärenden angående återkallande av körkort.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 511 i första kammaren av herr *Annerås* och nr 597 i andra kammaren av herrar *Berndtsson* och *Åberg*.

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag till sådan ändrad lagstiftning att handläggning av körkortsåterkallelse på grund av brottslig handling överföres från länsstyrelserna till de allmänna domstolarna».

Gällande bestämmelser

Enligt bestämmelser i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 ankommer det på länsstyrelse att handlägga och avgöra frågor om utfärdande och återkallelse av körkort. Besvär över av länsstyrelsen meddelade beslut i dylika ärenden prövas av Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Enligt 33 § 2 mom. vägtrafikförordningen skall beslut om återkallelse av körkort fattas i följande åtta fall:

1) om föraren gjort sig skyldig till brott mot 1 § andra stycket trafikbrottslagen, d.v.s. grov vårdslöshet i trafik;

2) om föraren brutit mot 4 § nämnda lag, d.v.s. gjort sig skyldig till trafiknykterhetsbrott, endera rattfylleri eller »rattonykterhet», eller varit vållande till trafikolycka med personskada som följd och därefter genom att avlägsna sig från olycksplatsen undandragit sig att i mån av förmåga medverka till de åtgärder, vartill olyckan skäligen bort föranleda, d.v.s. gjort sig skyldig till kvalificerad »smitning» enligt 5 § trafikbrottslagen;

3) om föraren genom upprepade förseelser mot de bestämmelser, som i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse meddelats för förare av motor drivna fordon, i väsentlig mån visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter dessa bestämmelser;

4) om föraren eljest vid färd med motordrivet fordon i något för trafiksäkerheten väsentligt hänseende grovt åsidosatt honom som förare åliggande förpliktelser;

5) om föraren gjort sig skyldig till fylleri eller olovlig körning och det ej kan anses uppenbart, att han ändock är att bedöma som en skötsam person, eller om han med hänsyn till onyktert levnadssätt icke bör betros med att inneha körkort;

6) om föraren genom brottslig gärning ådagalagt påtaglig brist på hänsyn till andra eller på grund av personliga förhållanden i övrigt icke kan anses lämplig som förare av körkortspliktigt fordon;

7) om förarens förutsättningar för rätt att föra körkortspliktigt fordon blivit så väsentligen minskade genom sjukdom, skada eller dylikt, att han ur trafiksäkerhetssynpunkt icke vidare bör inneha körkort; samt

8) om föraren icke efterkommer länsstyrelsens föreläggande att inkomma med lämplighetsintyg, läkarintyg eller kompetensbevis eller underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som meddelats honom i samband med sådant föreläggande.

Grunden 8 ansluter till stadgandena om länsstyrelses handläggning av återkallelseärenden. Enligt 33 § 1 mom. skall dylika ärenden av länsstyrelse upptagas ex officio. Frågan om en persons lämplighet som körkortsinnehavare skall skyndsamt upptagas till omprövning, där det med hänsyn till inkomna underrättelser befinnes, att vederbörande ej uppfyller de krav på skicklighet, hänsyn, ansvar och pålitlighet i nykterhetshänseende eller de övriga förutsättningar, som gäller för erhållande av körkort. Därvid äger länsstyrelsen ålägga föraren att inkomma med lämplighetsintyg, läkarintyg eller kompetensbevis, varvid må lämnas särskilda föreskrifter om den undersökning som skall föregå handlingens utfärdande. Länsstyrelsen äger även själv eller genom polismyndighet införskaffa erforderlig utredning.

Beslut om återkallelse av körkort fattas av den länsstyrelse, som utfärdat körkortet. Återkallelse på grund av straffbelagd förseelse må icke ske, förrän frågan om straff för förseelsen blivit avgjord genom lagakraftvunnen dom, såvida ej omständigheterna är sådana, att föraren oavsett utgången i ansvarsfrågan kan anses olämplig att föra körkortspliktigt fordon.

Redan före slutligt beslut i fråga, som här avses, äger länsstyrelse återkalla körkort tills vidare, om det på sannolika skäl kan antagas, att körkortet kommer att slutligt återkallas.

Återbekommande av återkallat körkort kan enligt 5 mom. endast ifrågakomma, där återkallelsen skett på någondera av grunderna 7 eller 8. Så snart det förhållande upphört, som föranlett återkallelsebeslutet, äger föraren ansöka om körkortets återfående. Har ett år eller däröver förflutit, måste dock ansökan avse utfärdande av nytt körkort.

Har återkallelsebeslut fattats på någon av grunderna 1—6 kan föraren ånyo förvärva rätt att föra körkortspliktigt fordon endast genom att ansöka om nytt körkort. Före utfärdandet skall viss i 5 mom. angiven tid ha förflutit. Denna skall vid återkallelse på grunden 1 utgöra minst två år och i övriga fall, sålunda enligt grunderna 2—6, minst ett år.

Om synnerliga skäl föreligger, äger länsstyrelse enligt 5 mom. föreskriva, att nytt körkort må efter ansökan utfärdas efter kortare tid än huvudreglerna skulle medföra. Minsta tid skall dock utgöra ett år vid återkallelse på grunden 1 och tre månader vid återkallelse på någon av grunderna 2—6.

Om *omhändertagande* av körkort stadgas i 35 §. Förutsättning för beslut därom är, att föraren *endera* vid färd med motordrivet fordon ådagalagt grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom eller företett tydliga tecken på påverkan av starka drycker eller annat ämne *eller* till följd av sjukdom, skada eller dylikt förlorat förmågan att föra körkortspliktigt fordon på ett trafiksäkert sätt.

Beslut om omhändertagande meddelas av polismyndighet eller av åklagare.

Reglerna kompletteras för fall av misstänkt trafiknykterhetsbrott med en särskild bestämmelse enligt vilken omhändertagande skall ske skyndsamt efter erhållande av blodanalysattest, som visat minst 0,5 promille. Till följd av särskild undantagsföreskrift utgör emellertid gränsen realiter 0,8 promille.

Beslut om omhändertagande skall jämte förefintligt utredningsmaterial skyndsamt och i allt fall inom 48 timmar översändas till den länsstyrelse, som utfärdat körkortet, och gäller till dess länsstyrelsen förordnat, hur med körkortet skall förfaras.

Om *varning* stadgas i 34 §. Enligt huvudregeln må sådan meddelas, där mot förare förebragts omständighet, som med återkallelsegrunderna 3—6 avses, eller annat förhållande som är ägnat att allvarligt minska tilltron till hans lämplighet som förare, utan att likväl tillräckliga skäl till återkallelse föreligger. Varning meddelas av länsstyrelse.

Reglerna om återkallelse av körkort kompletteras av föreskrifter i 80 och 81 §§ vägtrafikkungörelsen. Domstolar, nykterhetsnämnder m.fl. ålägges här en omfattande underrättelseplikt gentemot länsstyrelserna rörande vissa brott och förseelser m. m. som begåtts av körkortsinnehavare och som är av betydelse för bedömningen av dennes lämplighet att inneha körkort.

Motionerna

I motionerna anför bl. a. att det från den enskilde körkortsinnehavarens synpunkt framstår som önskvärt, att frågan om återkallelse av körkort på grund av brottslig handling överflyttas från länsstyrelserna till domstolarna. En sådan ändring torde enligt motionärerna stödjas av majoriteten av körkortsinnehavarna och av deras intresseorganisationer.

Motionärerna anför vidare att frågan om körkortsåterkallelse skulle komma att avgöras mycket snabbare än som nu sker, om den prövas av domstolen. Länsstyrelsernas handhavande av dessa frågor gör att samhällets reaktion i form av körkortsåterkallelse, som är att anse såsom en skyddsåtgärd, fördröjs och ofta kommer alltför långt efter den brottsliga handlingen och lagföringen och därför för körkortsinnehavaren framstår såsom

mindre berättigad. Man kan enligt motionärerna även med fog göra gällande, att förfarandet hos länsstyrelserna från rättssäkerhetssynpunkt måste anses underlägset en domstolsbehandling. Hos länsstyrelserna grundas beslutet på ett skriftligt förfarande. Vid domstolarna har man den första och omedelbara kontakten med utredningsmaterialet, och beslutet grundas på ett muntligt förfarande, som innebär betydliga fördelar för den enskilde. För många är förlusten av körkortet den viktigaste och mest kännbara påföljden för ett trafikbrott och uppfattas av körkortsinnehavaren på grund av sambandet med en brottslig gärning såsom en straffsanktion i stället för en skyddsåtgärd. Om körkortsåterkallelse beslutas av domstol i samband med utmätande av straff för gärningen, skulle man i mycket högre grad än nu kunna beakta det förfång körkortsåterkallelsen medför vid bestämmandet av straffet. Detta skulle möjliggöra en bättre samordning och differentiering, när det gäller samhällets åtgärder vid trafikbrott.

Motionärerna anför avslutningsvis att förslag i angivet hänseende redan år 1963 framlagts av 1957 års trafiknykterhetskommitté men ännu ej lett till lagstiftning, varför åtgärd nu är påkallad.

Frågans tidigare behandling

Frågan om vilken myndighet som bör besluta om återkallelse av körkort har varit föremål för överväganden vid åtskilliga tillfällen. Här må såvitt avser riksdagsbehandling under senare tid hänvisas till följande utskottsutlåtanden, nämligen 1LU 1957: 16 och 1960: 7, 2LU 1951: 30, 1956: 9, 1958 A: 20, samt 3LU 1963: 4, 1967: 3, 1968: 7 och 1969: 7.

Till belysning av frågans nuvarande läge må nämnas följande.

1957 års trafiknykterhetskommitté föreslog i betänkandet SOU 1963: 72 att samtliga fall, där återkallelse av körkort kan ifrågakomma på grund av annan straffbelagd handling än fylleri, skulle överföras till domstols handläggning. Huvudskälen för kommitténs förslag var rättssäkerhetssynpunkter samt önskemålen att åstadkomma en förenklad handläggning och att samordna de olika åtgärderna i anledning av brott.

Kommitténs förslag fick ett blandat mottagande vid remissbehandlingen. Många remissinstanser tillstyrkte förslaget i dess huvuddrag. Ungefär lika många avstyrkte det. Betänkandet och remissvaren ansågs inte ha gett någon klar och entydig anvisning i fråga om vilken myndighet som lämpligen bör besluta om återkallelse av körkort. Ytterligare utredning har därför ansetts erforderlig.

Kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrott (direktiv 1967 års riksdagsberättelse s. 60 ff.) skall bl. a. ägna påföljdsproblemen vid trafiknykterhetsbrott särskild uppmärksamhet ur de allmänna kriminalpolitiska synpunkter som präglar brottsbalken. Beträffande utformningen av påföljderna skall kommittén samråda med trafikmålskommittén. Denna kommitté

behandlar frågan om påföljdssystemet vid andra trafiköverträdelser än trafiknykterhetsbrotten i hela dess vidd från kriminalpolitiska utgångspunkter. Kommittén utreder därvid frågorna om återkallelse av körkort i vad avser både grunderna för återkallelse, de olika former för återkallelse, som bör finnas, och vilken myndighet som skall ha att besluta härom. Enligt ett i andra kammaren den 23 januari 1969 lämnat svar på en enkel fråga är kommittén nu mitt uppe i detta arbete. Olika delar av detta frågekomplex hänger så intimt samman att det inte anses lämpligt att genomföra någon delreform utan att avvakta resultatet av kommitténs arbete. Kommittéarbetet är mycket omfattande, och kommittén anser sig inte kunna framlägga sitt betänkande förrän någon gång vid årsskiftet 1970—1971.

Kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrott beräknas slutföra sitt arbete i mitten av år 1970.

Till slut må här nämnas att motioner i ämnet avslogs av 1969 års riksdag under hänvisning till pågående utredningsarbete (3LU 1969: 7).

Utskottet

Enligt vägtrafikförordningen ankommer det på länsstyrelse att avgöra frågor om återkallelse av körkort. Beslut om återkallelse kan grundas på att körkortsinnehavaren gjort sig skyldig till förseelse mot trafikförfattningarna (t.ex. vårdslöshet i trafik, rattfylleri eller s.k. smitning) eller annan brottslig gärning men kan också föränledas av förhållanden som onyktert levnads-sätt eller sjukdom.

I motionerna hemställs att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av bestämmelserna att prövningen av körkortsåterkallelse i anledning av brottslig gärning skall ankomma på domstol.

Frågan om grunderna för återkallelse av körkort, de olika former av återkallelse som bör finnas och vilken myndighet som skall ha att besluta härom utreds f.n. av trafikmålskommittén. Hela detta problemkomplex hänger intimt samman och det torde inte vara möjligt att bryta ut den fråga som motionärerna berört till särskild behandling. Resultatet av kommitténs arbete måste därför avvaktas. Med hänsyn härtill är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna inte påkallad.

Utskottet får därför hemställa

att motionerna I: 511 och II: 597 icke föränleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Åkesson (fp), Knut Johansson (s), Nils-Eric Gustafsson (cp), Ernuulf (fp), Lidgard (m) och fru Landberg (s);

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s)*, Sundelin (s), Tobé (fp), Hedin (m), Franzén i Träkumla (cp), fru Ekroth (s) och herr Johnsson i Blentarp (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering